

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟ

Αντρέας Π. Ανδρέου
Κώστας Κασβίκης
Π.Τ.Δ.Ε. Φλώρινας

Ιστορική εκπαίδευση και μουσείο

Τα κοινά χαρακτηριστικά:

Η ιστορική εκπαίδευση και το μουσείο:

- συμβάλλουν στο σχηματισμό ιστορικού νοήματος- διαμόρφωση της ιστορικής σκέψης
- μπορεί να αναφέρονται στο παρελθόν στην ευρύτερη δυνατή διάστασή του
- και οι δύο θεσμοί (σχολείο – μουσείο) είναι φορείς συγκεκριμένων ιδεολογιών: π.χ. εθνική ιστορία – Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
- αποτελούν εκδοχές διαχείρισης του παρελθόντος: **MNHMH**
- αφορούν τη ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ: δημόσιες εκδοχές της ιστορίας ή η ιστορία που υπάρχει στο δημόσιο χώρο και η οποία επηρεάζει και συντηρεί τη σχέση των ανθρώπων με το παρελθόν και καθορίζει ή διαμορφώνει τη συλλογική μνήμη

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Χαρακτηριστικά:

- ❑ απουσία εκπαίδευσης / επιμόρφωσης εκπαιδευτικών
- ❑ βιβλιοκεντρική οργάνωση της διδασκαλίας
- ❑ ένα και μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο ιστορίας ανά τάξη
- ❑ ιδεολογικός χαρακτήρας των Α.Π. – σχολικών εγχειριδίων:
  - γεγονοτολογία,
  - εθνοκεντρισμός,
  - ηρωική διάσταση,
  - φρονηματισμός,
  - υποβάθμιση της εθνοτικής, πολιτισμικής και θρησκευτικής ετερότητας του παρελθόντος
- ❑ ταύτιση, σε μεγάλο βαθμό, της σχολικής ιστορίας με την εθνική ιστορία
- ❑ απουσία συστηματικής αξιοποίησης των ιστορικών πηγών στην καθημερινή διδασκαλία, αν και ...

αν και ... πολλές σελίδες σχολικών εγχειριδίων μέσω της εικονογράφησης τους θυμίζουν μουσείο

✓ «Παραπρόγραμμα ή «κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα» διδάσκει για το παρελθόν με εξίσου δυναμικό τρόπο: σχολικές εορτές, εορταστικοί λόγοι, επέτειοι, καταθέσεις στεφάνων, διακόσμηση σχολείων

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ICOM – 1974:

**«Μουσείο
είναι ένα ίδρυμα
μόνιμο, χωρίς
κερδοσκοπικό
χαρακτήρα στην
υπηρεσία**

**της κοινωνίας και της ανάπτυξής της,
ανοικτό στο κοινό, το οποίο συντηρεί, μελετά,
κοινοποιεί και εκθέτει υλικές μαρτυρίες του
ανθρώπου και του περιβάλλοντός του με
σκοπό την έρευνα, την εκπαίδευση και τη
ψυχαγωγία»**

Τα όρια της έννοιας του μουσείου

Η σύγχρονη εκδοχή του μουσείου περιλαμβάνει μεγάλη κλίμακα ανόμοιων οργανισμών:

- ❖ παραδοσιακή μορφή μουσείων (αρχαιολογικά, λαογραφικά, τέχνης)
- ❖ αρχαιολογικοί χώροι
- ❖ ιστορικοί τόποι και μνημεία
- ❖ αρχεία και βιβλιοθήκες με μόνιμη έκθεση
- ❖ πλανητάρια και επιστημονικά κέντρα
- ❖ φυσικά τοπία και πάρκα
- ❖ βοτανικοί και ζωολογικοί κήποι
- ❖ εθνικοί δρυμοί

ΜΟΥΣΕΙΑ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η επικοινωνία αποτελεί μια βασική παράμετρο της μουσειακής λειτουργίας

Η εκπαίδευση αφορά τη συνολική διαδικασία με την οποία οι επισκέπτες «επικοινωνούν» και «μαθαίνουν» σε ένα περιβάλλον «μη τυπικής εκπαίδευσης».

ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ:

- ✓ εφαρμοσμένη παιδαγωγική
- ✓ προϋποθέσεις διασύνδεσης μουσείου – κοινού
- ✓ μεσολαβεί ανάμεσα στο μουσείο και στο κοινό
- ✓ «Συνήγορος του κοινού» (E. Hooper – Greenhill)
- ✓ αποστολή η συνολική επαφή με τους επισκέπτες, η αντιπροσώπευση ακόμα και η ισότιμη – ενεργή συμμετοχή του κοινού στις μουσειακές λειτουργίες

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Οι σχολικές ομάδες αποτελούν μια από τις βασικές ομάδες κοινού (π.χ. μαθητές Β/θμιας εκπαίδευσης)

- α. το μουσείο αναπτύσσει δράσεις (εκπαιδευτικά προγράμματα, φάκελοι, λογισμικό, μουσειοβαλίτσες)
- β. οι εκπαιδευτικοί σχεδιάζουν τις δικές τους δράσεις

Ιστορική εκπαίδευση και μουσείο: οι δυνατότητες σύγκλισης

Η σχολική ιστορία σε κρίση - προσπάθειες επαναπροσδιορισμού και ανανέωσης:

- εναλλακτικές μορφές διδασκαλίας και μάθησης
- νέα περιβάλλοντα ιστορικής εκπαίδευσης εκτός σχολείου (άτυπες μορφές εκπ/σης)
- θεματική διεύρυνση του ανελαστικού Α.Π.
- διεπιστημονικές προσεγγίσεις του παρελθόντος
- εναλλακτικές αφηγήσεις για το παρελθόν που πηγάζουν από τις δημόσιες χρήσεις του παρελθόντος
- δυνατότητες για ερμηνείες που θα βασίζονται σε συλλογικές και ατομικές εμπειρίες των υποκειμένων και στις αναπαραστάσεις τους που διαφοροποιούνται με κριτήριο ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: φύλο, φυλή, τάξη, εθνότητα, θρησκεία, πολιτισμικό κεφάλαιο

Ιστορική εκπαίδευση και μουσείο:
Εξωσχολικά περιβάλλοντα ιστορικής εκπ/σης ως
εναλλακτικά πεδία κατανόησης του παρελθόντος

ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ (με χαρακτηριστικά την
ορατότητα, υλικότητα, προσβασιμότητα):

- Μουσείο, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία
- Ιστορικό τοπίο, ανθρωπογενές περιβάλλον
- Μνημονικοί τόποι / ηρώα / ανδριάντες
- Βιομηχανική κληρονομιά

Προϋποθέσεις για τη διδακτική αξιοποίηση του μουσείου:

1η προϋπόθεση: Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών

2η προϋπόθεση: Το εκπαιδευτικό πλαίσιο:

- α. τα θέματα
- β. τα ερευνητικά ερωτήματα
- γ. η ανταπόκριση στο αναλυτικό πρόγραμμα
- δ. οι πηγές = τα αντικείμενα του μουσείου
- ε. οι μέθοδοι, οι μορφές εργασίας και επικοινωνίας
- στ. η σύνθεση και οι ιδιαιτερότητες της σχολικής ομάδας
- ζ. ο χρόνος υλοποίησης
- η. το τελικό προϊόν

3η προϋπόθεση: Προσέγγιση των στοιχείων του υλικού πολιτισμού ως δυναμικών μαρτυριών για (εναλλακτικές) ερμηνείες του παρελθόντος

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ: ΑΞΙΕΣ, ΙΔΕΕΣ, ΝΟΗΜΑΤΑ

Τα αντικείμενα φέρουν πολλαπλές αξίες (Lipe 1984):

- 1. Η αξία της υλικότητας*
- 2. Η αξία της αυθεντικότητας*
- 3. Η αξία του αντικειμένου ως φορέα πληροφοριών / περιεχομένων*
- 4. Η αισθητική αξία*

S. Pearce (1994): τα αντικείμενα (τεχνουργήματα, μνημεία, στοιχεία του ιστορικού τοπίου) από την ίδια τους τη φύση μπορούν να μελετηθούν μέσα από τέσσερις διαφορετικές τους όψεις:

- **το υλικό τους,**
- **η ιστορία τους,**
- **το περιβάλλον τους και**
- **οι σημασίες τους.**

ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ που μπορούν να αξιοποιηθούν από τη διδακτική προσέγγιση του επιτύμβιου με το Θράκα ιππέα:

- αρχαιολογία: είδος αντικειμένου, μορφή και υλικό, χρήση, χρονολόγηση, πλαίσιο εύρεσης
- ιστορία: κοινωνική οργάνωση, ταυτότητα νεκρού, στρατιώτης, δούλος
- γλώσσα: επιγραφή, είδη γραφής: μεγαλογράμματη
- θρησκεία: ταφικά έθιμα, νεκροταφεία, θρησκευτικές – λατρευτικές αντιλήψεις, λατρεία ηρώων
- τέχνη & ιστορία της τέχνης: ο τύπος του επιτύμβιου, απόδοση των μορφών, καλλιτεχνικό εργαστήριο, τοπικό ;
- τεχνολογία: τρόπος κατασκευής, εργαλεία, επιλογή και προέλευση του μαρμάρου, χρήση χρωμάτων, εξειδίκευση
- οικονομία: συνθήκες παραγωγής, διακίνηση, εμπορική αξία

ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ που μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδασκτική προσέγγιση ενός κοσμήματος:

- Λαογραφία: είδος, μορφή, υλικά, τύπος, χρονολόγηση, συγκείμενο εύρεσης ή απόκτησης από το μουσείο
- Ιστορία - Κοινωνιολογία: κοινωνική συγκρότηση, κοινωνικά πλαίσια χρήσης, αξία: συμβολική, αγοραστική, ιδεολογική, συναισθηματική, μεταβίβαση από γενιά σε γενιά
- Τέχνη – Ιστορία της τέχνης: design, μοτίβα, σχέδια, αναπαράσταση μορφών
- Φυσική & Χημεία: είδη μετάλλων, λίθων, ιδιότητες, κράματα
- Τεχνολογία: τεχνικές κατασκευής, χύτευση, μήτρες
- Οικονομία: προέλευση χρυσού-λίθων, εμπόριο, ανταλλαγές
- Ιστορία των νοοτροπιών: ομορφιά, σώμα, αισθητική

Έξι βασικές ερωτήσεις για να μελετήσουμε ένα αντικείμενο:

Πώς;

χειροποίητο;

με χρήση κάποιου

ειδικού εργαλείου;

πολύπλοκη τεχνολογία;

πως δημιουργήθηκε η διακόσμηση, αν έχει;

αλυσίδα παραγωγής του αντικειμένου –

πόσοι / ποιοι συμμετείχαν

στην παραγωγή του;

Τι;

Αναγνωρίζεται εύκολα;

διαφορετικά περιγραφή

μέγεθος, βάρος, σύσταση,

χρώμα, σχεδίαση,

παρατήρηση λεπτομερειών

(π.χ. διακόσμηση)

διακόσμηση: σχήματα,

μοτίβα, μορφές

υλικό κατασκευής

Έξι βασικές ερωτήσεις για να μελετήσουμε ένα αντικείμενο:

Πότε;

-ξέρουμε πότε

κατασκευάστηκε;

- μπορούμε να το συγκρίνουμε με

άλλα αντικείμενα με γνωστή

χρονολόγηση;

-γιατί δεν μπορούμε να το

χρονολογήσουμε;

Πού;

- πού κατασκευάστηκε;

- σε ποιο μέρος

χρησιμοποιούνταν;

- πού βρέθηκε;

- με ποιο πολιτισμό

συνδέεται;

- βρέθηκε στην περιοχή που

συνήθως χρησιμοποιούνταν;

- αν μετακινήθηκε, γιατί

συνέβη;

Έξι βασικές ερωτήσεις για να μελετήσουμε ένα αντικείμενο:

Ποιος;

- **Ποιος/α/οι/ες κατασκεύασαν το αντικείμενο;**
- **το έφτιαξε άνδρας / γυναίκα; ανήλικος / ενήλικας; ,**
- **πως το συμπεράναμε;**
- **ντόπιος ή ξένος;**
- **το κατασκεύασε ειδικευμένος τεχνίτης / τρια;**
- **αν δεν μπορούμε να απαντήσουμε σε κάποιες ή σε όλες τις παραπάνω ερωτήσεις, γιατί συμβαίνει αυτό;**
- **ποια στοιχεία μας λείπουν;**

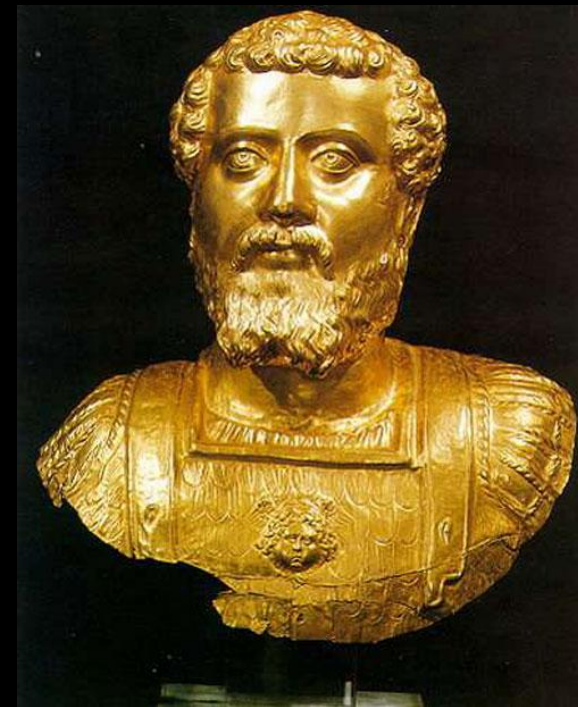

Γιατί;

(γιατί κατασκευάστηκε το αντικείμενο;)

- ποια η χρήση του;
- είχε περισσότερες από μια χρήσεις;
- ήταν για ατομική, ιδιωτική ή δημόσια χρήση;
- το χρησιμοποιούσαν άνδρες, γυναίκες, παιδιά;
- είχε θρησκευτική χρήση;
- ήταν αντικείμενο καθημερινής χρήσης;
- ήταν πολύτιμο αντικείμενο;
- είχε διακοσμητική χρήση;
- είχε εμπορική χρήση;
- είχε συμβολικό χαρακτήρα

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟ

Αντρέας Π. Ανδρέου
Κώστας Κασβίκης
Π.Τ.Δ.Ε. Φλώρινας